

Osvobození Kyjeva pod československým praporem

Výstava o účasti vojáků Československé republiky na osvobození Kyjeva

*Pod záštitou prezidenta České republiky
Jeho Excelence Miloše Zemana*

Prapor československé vojenské jednotky v SSSR.
Nápisy „Věrní zůstaneme“ a „Pravda vítězí“.

***„Naše vlast nám káže bojovat za Kyjev tak, jako bychom se bili za Prahu, Brno,
Bratislavu nebo Košice“.***

velitel brigády Ludvík Svoboda

Osvobození Kyjeva se účastnilo několik tisíc českých a slovenských vojáků,
z nichž několik desítek padlo.

Výstava přibližuje jejich bojovou cestu ke Kyjevu a dále na Západ,
i jejich poválečný osud.

Посольство Чеської Республіки в Україні
Embassy of the Czech Republic in Ukraine

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV

ЧЕСЬКИЙ ЦЕНТР
ČESKÉ CENTRUM

Druhý československý odboj 1938–1945

Druhá světová válka přinesla Československu krutou nacistickou okupaci a těžké podmínky boje za obnovení republiky. Již v březnu 1939, ihned po rozpadu Československa, vzniku kolaborantské Slovenské republiky a okupaci českých zemí, vznikla ilegální podzemní armáda, nazvaná Obrana národa. První jednotkou československé exilové armády byla v září 1939 Česká a slovenská legie v Polsku, která dosáhla stavu téměř 900 mužů. Před zhroucením Polska po útoku německo-slovensko-sovětské koalice se ale do boje nedostala. Do jara 1940 vznikla 1. československá divize ve Francii o téměř 11 000 mužích; její dva pěší pluky byly nasazeny na frontě ve střední Francii.

Po zhroucení Francie se podařilo evakuovat do Velké Británie téměř 5 000 mužů, ze kterých vznikla 1. československá smíšená brigáda. V nynějším Izraeli na Středním východě vznikl Československý pěší prapor 11 – Východní s 800 muži, který se na podzim 1941 proslavil při obraně obklíčeného přístavu Tobruk v Libyi. Českoslovenští stíhací a bombardovací letci, kteří bojovali také již v Polsku a ve Francii, zasáhli do bitvy o Británii a operovali z Britských ostrovů až do konce války. Celkem prošlo československým zahraničním letectvem na Západě 2 500 mužů, z nichž 500 padlo.

Po zahájení války mezi Německem a Sovětským svazem vznikl v SSSR nejprve pěší prapor s téměř 1 000 muži a ženami, nasazený na jaře 1943 do obrany Charkova. Poté byl rozšířen na brigádu s 3 300 muži a ženami, která se na podzim 1943 účastnila osvobození Kyjeva.

Nadporučík Stanislav Fejfar u svého stíhacího letounu Morane-Saulnier MS-406 ve Francii v roce 1940

Dva pěší pluky 1. československé divize ve Francii byly v červnu 1940 nasazeny do obrany na řekách Marna, Seina a Loira.

Nastřelování palubních zbraní stíhacího letounu Hawker Hurricane československé 310. stíhací perutě ve Velké Británii

Druhý československý odboj 1938–1945

Brigáda byla nakonec rozšířena na armádní sbor o 16 000 mužů a žen, a ten byl nasazen do osvobozování Slovenska. Ve Velké Británii vznikla po příchodu čs. jednotek ze Středního východu Československá samostatná obrněná brigáda, nasazená se 6 200 muži a 300 tanky od roku 1944 do konce války do obléhání přístavu Dunkerque ve Francii.

Lehký kulomet BREN na protiletadlové lafetě československého pěšího praporu 11 – Východního v Egyptě v roce 1941

Letci 311. československé bombardovací perutě

Auto zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha po útoku československých parašutistů v Praze 27. května 1942

Protiletadlový kanón Bofors Československého lehkého protiletadlového pluku 200 – Východního v Lybii v roce 1943

Tanky Cromwell Československé samostatné obrněné brigády v bojích u Dunkerque ve Francii v zimě 1944/1945

Český a Slovenský legion v Polsku

Češi a Slováci, kteří se nesmířili s okupací a rozbitím Československa, odcházeli ilegálně přes Polsko do Francie. Celkem touto cestou odešlo cca 1 200 vojáků, z toho 500 letců. Po přepadení Polska Německem a Slovenskem 1. září 1939 byl 3. září výnosem prezidenta I. Moścického zřízen ze zbývajících čs. exulantů v Polsku Český a Slovenský legion.

Českoslovenští dobrovolníci byli soustředěni nejprve v táboře v Malých Bronovicích u Krakova, odkud byli přesunuti do Lešné u Baranovic. Po přepadení Polska Sovětským svazem 17. září byla větší část legionu pod velením podplukovníka L. Svobody zajata 18. září Rudou armádou a internována. Menší část legionu a českoslovenští letci byli internováni v Rumunsku, odkud odešli do Francie.

Pro německé úřady skupina zbloudilých turistů. Ve skutečnosti skupina československých vojáků mířících do exilu

Nástup příslušníků čs. vojenské skupiny v Krakově. Třetí zleva R. Tesařík, číslem 1 označen A. Hoffman, číslem 2 B. Lomský

Podplukovník L. Svoboda v táboře Českého a Slovenského legionu v Malých Bronovicích. V brýlích Dr. F. Langer, zcela vlevo generál Ingr

Rychlý spád válečných událostí neumožnil řádné vystrojení, natož vyzbrojení jednotky. Nástup v Malých Bronovicích

Český a Slovenský legion v Polsku

Českoslovenští vojáci internovaní v Sovětském svazu prošli několika zajateckými tábory a postupně byli odesíláni k československému pěšímu praporu v britské armádě na Středním východě. Po zvýšení napětí mezi Německem a Sovětským svazem jich posledních 88 zůstalo pod velením podplukovníka Ludvíka Svobody v SSSR, jako základ pro předpokládanou československou vojenskou jednotku.

Po porážce Polska v září 1939 se v letech 1939 až 1941 severní hranice Podkarpatské Rusi stala hranicí mezi Maďarskem a Sovětským svazem. Přes hranici uprchlo do SSSR více než 5 800 Rusínů, z toho 399 žen. Jejich cílem bylo aktivně bojovat proti nacismu. V Sovětském svazu byli v drtivé většině odsouzeni ke třem letům nucených prací v gulazích za špionáž a neoprávněné překročení hranic. Téměř polovina jich padla za oběť zoufalým životním podmínkám v sovětských koncentračních táborech.

Všeobecný ústup Českého a Slovenského legionu na východ končil buď v sovětském zajetí nebo rumunské internaci.

Jeden z mála lehkých kulometů Českého a Slovenského legionu, za ústupu před Němci

V jedenácti transportech bylo v letech 1940 a 1941 odsunuto ze sovětského území 652 internovaných osob, které posílily československé jednotky nejprve ve Francii a poté na Středním východě.

Suzdal, jedno z míst internace československých vojáků v SSSR

Vznik čs. vojenské jednotky v SSSR

Krátce po napadení Sovětského svazu nacistickým Německem 22. června 1941 došlo 18. července k podpisu československo-sovětské smlouvy o válečném spojení a 27. září k podepsání úmluvy o vzniku čs. vojenské jednotky pod velením určeným čs. exilovou vládou v Londýně. Detaily o tom však byly s konečnou platností dohodnuty až 10. ledna 1942 a za místo formování jednotky určilo sovětské velení město Buzuluk v západní části Orenburské oblasti.

První dobrovolníci u československé vojenské jednotky v Buzuluku

Nástup československé vojenské jednotky v Buzuluku v červenci 1942. Vlevo, salutující, je nadporučík Otakar Jaroš.

Pěchotní výcvik v Buzuluku, v červenci 1942

Ministr národní obrany čs. exilové vlády generál Sergěj Ingr na návštěvě v Buzuluku v červenci 1942

Nácvik boje zblízka na bodáky se stal jednou z významných součástí výcviku.

Vznik čs. vojenské jednotky v SSSR

Sovětský tisk a rozhlas 17. ledna oznámily Čechům a Slovákům v Sovětském svazu možnost vstupu do čs. jednotky. Již 5. února 1942 přijelo z internace z Oranek do Buzuluku 88 mužů, veteránů Českého a Slovenského legionu z Polska, kteří utvořili jádro velitelského káдру budoucí jednotky a 12. února zde vznikl oficiálně 1. čs. polní prapor. Největší hodnotu měla tato skutečnost především pro ty Rusíny a další čs. občany, kteří živořili v stalinských lágrech na Sibiři. Osvobození z nich se však tehdy bohužel dožila jen menší část uvězněných. Díky aktivitě náčelníka čs. vojenské mise v Moskvě plukovníka Heliodora Píky propustil Sovětský svaz z gulagů 2 700 Rusínů, kteří se přihlásili k československé jednotce. Pro špatný zdravotní stav po prodělaných útrapách byli zařazeni nejprve k záložním jednotkám: 1. československý samostatný polní prapor v SSSR měl v Buzuluku 969 vojáků, z toho 256 Rusínů, záložní pluk a rezervní rota měly 1 969 vojáků, z toho 1 411 Rusínů. V 1. československé samostatné brigádě v Sovětském svazu sloužilo k 30. říjnu 1943 z 3 548 vojáků 2 210 Rusínů.

Přestože jednotce velel český důstojník pplk. pěch. Ludvík Svoboda (druhý zprava), který si určil další velitele jednotky (zcela vlevo jeho zástupce npor. Bohumír Lomský – Lenc), nad vším „pro jistotu“ ze sovětské strany ostražitě bděl major NKVD Petr Kambulov (na snímku vpravo).

Obsluha protitankové pušky na závěrečném cvičení v Buzuluku v lednu 1943

Jeden ze dvou protitankových kanonů 1. čs. polního praporu na závěrečném cvičení v lednu 1943

Boj o Sokolovo

Československý 1. polní prapor odejel na frontu z Buzuluku 3. ledna 1943. V noci na 2. března 1943 byl odeslán na záložní obranné postavení na řece Mža, jižně od Charkova. Pravé křídlo praporu v Mirgorodu obsadila 3. rota, levé křídlo v Art'uchovce obsadila 2. rota a vysunuté postavení uprostřed sestavy, v obci Sokolovo na jižním břehu řeky Mža, obsadila zesílená 1. rota, pod velením nadporučíka Otakara Jaroše, posílená jednou četou 2. roty.

Protivníkem československých vojáků 1. polního praporu byla německá 6. tanková divize, která 8. března zahájila systematický útok na Sokolovo. Soustředěnému náporu – byť oslabené – tankové divize nemohla zesílená 1. rota čelit delší dobu. Přesto obec Němci obsadili až po náročných bojích dům od domu. Nadporučík Otakar Jaroš, padl okolo páté hodiny odpolední v centru Sokolova. Večer a v noci se zbytky čs. obránců Sokolova stáhly na severní břeh Mži. Počátek tání, po kterém se řeka stala od 8. března nepřekonatelnou protitankovou překážkou, uchránil 1. polní prapor od naprostého zničení.

Náčelník čs. vojenské mise v Moskvě plk. Heliodor Píka 27. 1. 1943 předal 1. polnímu praporu bojový prapor. Vlevo plk. Píka, uprostřed praporečník četař Osvald Šafařík, vpravo velitel praporu, pplk. Ludvík Svoboda

Pochod ze železniční zastávky Valujky na frontu

Odjezd 1. polního praporu 30. 1. 1942 z nádraží v Buzuluku

Boj o Sokolovo

Ještě 9. března na Sokolovo zaútočily 2. a 3. rota, ovšem proti několikanásobně německé převaze neměly šanci a musely ustoupit za Mžu. O osudu bitvy však už bylo rozhodnuto. Několik kilometrů dále na západ získal Tankový sbor SS přechody přes Mžu a 14. března vstoupil do Charkova. Československý 1. polní prapor musel před hrozícím obklíčením 13. března ustoupit do týlu, za řeku Severní Doněc do obce Veseloje, kde byl umístěn k nutnému odpočinku.

Německé jednotky při protiútoku na Charkov v březnu 1943

Přímo z boje o Sokolovo se žádný snímek nedochoval. Situaci může ilustrovat snímek zimního nácviku boje o osadu v Buzuluku v lednu 1943.

Mínomet 1. polního praporu

Kapitán in memoriam Otakar Jaroš, velitel zesílené 1. roty 1. polního praporu, v boji o Sokolovo a první zahraniční nositel titulu Hrdina SSSR

Kostel Zesnutí přesvaté bohorodičky v Sokolovu, velitelské stanoviště a místo smrti poručíka Otakara Jaroše. Kostel byl stržen na přelomu padesátých a šedesátých let.

Vznik 1. čs. samostatné brigády v SSSR

Koncem roku 1942 sovětské orgány obnovily propouštění československých státních příslušníků z gulagů. Místem formování 1. čs. samostatné brigády v SSSR se stalo město Novochoopersk ve Voroněžské oblasti, kam se počátkem května 1943 přesunul jak 1. polní prapor, tak i část náhradního tělesa z Buzuluku, celkem asi na 2 100 osob.

Podplukovník pěchoty Ludvík Svoboda se zástupcem náčelníka čs. vojenské mise v SSSR plukovníkem letectva Josefem Berounským na čs. vojenské misi v Kujbyševě (Samaře). Josef Berounský zahynul v roce 1942 při plavbě z SSSR do Velké Británie, Ludvík Svoboda, v roce 1917 účastník bitvy u Zborova, byl v roce 1968 zvolen prezidentem Československa.

Plk. gšt. Heliodor Píka, náčelník čs. vojenské mise v SSSR. V roce 1949 byl popraven komunisty.

Plk. pěch. Jan Kratochvíl, na snímku jako velitel 1. čs. pěšího pluku ve francouzském tažení v roce 1940, byl čs. exilovým prezidentem Edvardem Benešem ustanoven velitelem všech čs. jednotek v SSSR. Sovětské velení ovšem protežovalo poddajného podplukovníka Svobodu a nakonec dosáhlo odvolání generála Kratochvíla. Již v roce 1947 odešel Kratochvíl ze zdravotních důvodů do ústraní a to jej patrně uchránilo od komunistické perzekuce.

Výcvik čs. dělostřelců se sovětskými houfnicemi ráže 122 mm v Novochoopersku

Vznik 1. čs. samostatné brigády v SSSR

Výnosem československého exilového ministerstva národní obrany z 18. května 1943 bylo nařízeno sloučení 1. čs. záložního pluku SSSR a 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR a utvoření československé vojenské jednotky v SSSR, jež se měla skládat z pěší brigády a náhradního praporu.

Za probíhajícího výcviku byla brigáda postupně reorganizována a v září 1943 měla následující organizaci: štáb brigády, štábní rota, spojovací rota, ženijní rota, 1. a 2. polní prapor, tankový prapor, 1. dělostřelecký oddíl přímé podpory, 1. dělostřelecký oddíl protitankový, rota velkorážných protiletadlových kulometů, baterie protiletadlového dělostřelectva, pomocná rota, zdravotnická rota a autorota. Ve stavu měla 3 309 mužů.

Koncem září 1943 rozhodlo sovětské vrchní velení o odeslání 1. čs. samostatné brigády v SSSR na frontu do svazku 1. ukrajinského frontu generála N. F. Vatutina. Ve dnech 30. září až 6. října brigáda navagonovala v Novochopersku a v druhé polovině října se přesunula na předmostí na západním břehu Dněpru. Jako záloha velitele 38. armády genplk. K. S. Moskalenka měla zabránit nepříteli proniknout k přechodům přes Dněpr u Svaromje.

Silné zastoupení Rusínů v brigádě vyjadřovalo i pojmenování jednoho z čs. tanků jménem Podkarpatský partyzán.

Tankový prapor brigády disponoval deseti středními tanky T-34.

Průzkumníci 1. čs. samostatné brigády v SSSR při přísaze v Novochopersku

Bojový prapor brigády při přísaze v Novochopersku 16. září 1943

Osvobození Kyjeva

Dne 3. listopadu 1943 byla zahájena sovětská ofenzíva na Kyjev mohutnou dělostřeleckou přípravou v rozsahu na sovětsko-německé frontě dosud nevídanou. Této přípravy se zúčastnilo i dělostřelectvo čs. brigády. V noci z 3. na 4. listopad se čs. brigáda přesunula do jižní části předmostí, kde měla s 240. pěší divizí likvidovat nepřátelský odpor v osadě Vyšgorod. Nepřítel ale osadu vyklidil sám. Dne 5. listopadu kolem 13.00 vyrazila čs. brigáda k útoku a postupovala poměrně snadno, až k večeru narazila na silnější odpor nepřítele v severních kyjevských předměstích.

Vojáci československé brigády před nasazením u Kyjeva

Českoslovenští minometníci v bojích při osvobození ukrajinského hlavního města Kyjev

Přímo z bojů čs. brigády v Kyjevě patrně žádné snímky neexistují. Tento snímek čs. protitankových dělostřelců s protitankovým kanónem M1938 bývá ovšem jako fotografie boje v Kyjevě označován.

Osvobození Kyjeva

Na základě dalšího rozkazu velitele 51. střeleckého sboru pokračovala čs. brigáda v nočním útoku a za svítání 6. listopadu dosáhla západního břehu Dněpru, jihovýchodně od předmostí, Telečka jako jedna z prvních jednotek. Útok měl celkem hladký průběh díky mohutné dělostřelecké podpoře, bezpečnému leteckému zajištění a nepřetržitému doprovodu bitevním letectvem. Při útoku na Kyjev padli z československých vojáků dva důstojníci, dva poddůstojníci a 26 vojáků.

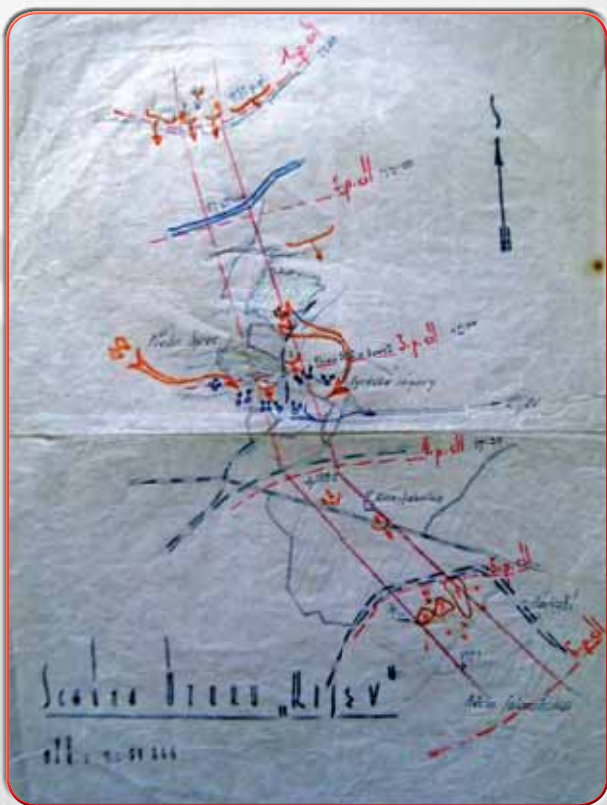
Výnosem prezidia Nejvyššího sovětu SSSR byla brigáda vyznamenána řádem Suvorova II. stupně a jeho dalším výnosem z 21. prosince 1943 obdrželi tři příslušníci brigády, Josef Buršík, Antonín Sochor a Richard Tesařík, řády Lenina, medaile Zlaté hvězdy a tituly Hrdiny Sovětského svazu.

Sovětské tanky na hlavní kyjevské třídě Chreščatik

Antonín Sochor, Josef Buršík a Richard Tesařík po vyznamenání Zlatou hvězdou Hrdiny SSSR za boje v Kyjevě. Antonín Sochor po roce 1948 pokračoval v kariéře důstojníka. Zahynul za nevyjasněných okolností při autohavárii v roce 1950. Josef Buršík byl v roce 1949 odsouzen komunisty na 10 let, podařilo se mu ale uprchnout do exilu ve Velké Británii, kde zemřel v roce 2002. Richard Tesařík se stal generálem v Československé lidové armádě. V roce 1959 byl vyloučen z KSČ a propuštěn z armády. Zemřel v roce 1967.

Dobové schéma postupu 1. čs. samostatné brigády v SSSR při osvobození Kyjeva

Vznik 1. čs. armádního sboru v SSSR

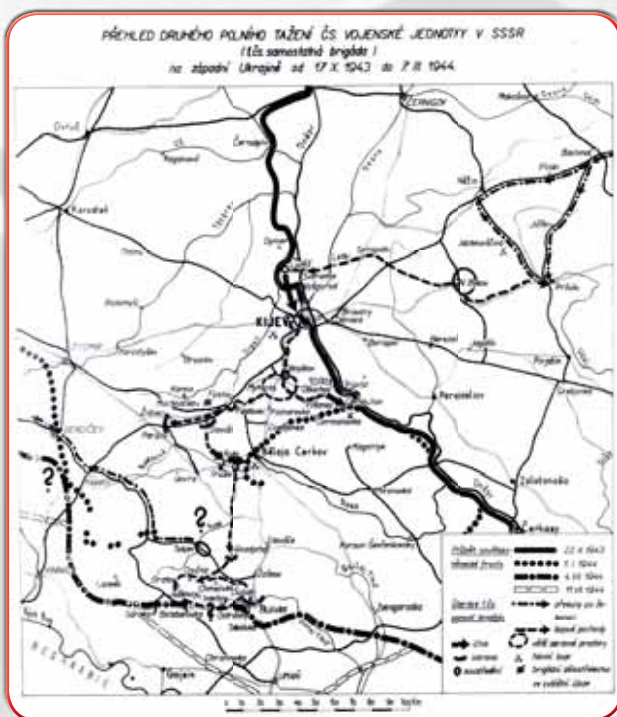
Po osvobození Kyjeva a po několikátýdenním budování obrany za těžkých zimních podmínek u Vasilkova a Fastova koncem roku 1943 byla 1. československá samostatná brigáda v SSSR ve dnech 1. až 3. ledna 1944 nasazena do bojů u Rudy a při osvobození Bílé Cerekve. Poté brigáda zaujala 5. ledna 1944 obranné postavení jihozápadně od Žaškova. Ve dnech 16. až 28. ledna 1944 odráželi českoslovenští vojáci německé útoky na břehu řeky Horní Tikič v prostoru osady Buzovky. Poté bránili úsek na čáře Balabanovka–Stupki a na čáře Oratovka–Juškovcy. Z první linie jihozápadně od Žaškova 1. československá samostatná brigáda v SSSR odešla 7. března 1944 a postupně se přesunula na osvobozenou Volyň.

V prvních dnech roku 1944 byla 1. čs. samostatná brigáda v SSSR nasazena na Ukrajině jižně od Kyjeva, u Rudy a Bílé Cerekve.

Českoslovenští samopalníci v bojích jižně od Kyjeva v prvních dnech roku 1944

Na konci ledna 1944 bojovala čs. brigáda v SSSR u Žaškova.

Přehled bojového nasazení 1. čs. samostatné brigády v SSSR

Vznik 1. čs. armádního sboru v SSSR

Na Volyni žila od devatenáctého století silná česká menšina, pozvaná do Ruska cary k povznesení hospodářství. Její příslušníci se stali zdrojem pro doplňování československé vojenské jednotky v Sovětském svazu. V Sadaguře tak bylo možné zahájit 10. dubna 1944 formování 1. československého armádního sboru v SSSR.

Mezitím počet slovenských vojáků, kteří přeběhli na sovětskou stranu, vzrostl natolik, že z nich mohla být 19. ledna 1944 v Jefremově vytvořena 2. československá paradesantní brigáda. Československý sbor byl stavěn podle tabulek sovětského lehkého sboru, s brigádami namísto divizí. Příchod volyňských Čechů umožnil 19. května 1944 vznik 3. československé pěší brigády. Dosavadní tankový prapor byl rozšířen na pluk a záhy na tankovou brigádu. Po příjezdu dvaceti československých letců z Velké Británie pak 1. června 1944 vznikl 1. československý stíhací letecký pluk v SSSR.

Parašutistický výcvik u 2. československé paradesantní brigády v SSSR v Jefremově v březnu 1944

Slavnostní přísaha a předání bojového praporu 2. čs. paradesantní brigádě v Jefremově 23. dubna 1944

Obrněné automobily BA-64
2. čs. paradesantní brigády na přehlídce
v Jefremově 23. dubna 1944

Dosavadní tankový prapor byl v srpnu
1944 rozšířen na 1. československou
samostatnou tankovou brigádu v SSSR.

Karpatsko-dukelská operace

Vojenský plán Slovenského národního povstání počítal s obsazením karpatských průsmyků dvěma slovenskými divizemi, které by otevřely cestu pro příchod posil v podobě Rudé i československé armády. Povstání však vypuklo předčasně 29. srpna 1944 a Němci začali obě divize odzbrojovat. Základní předpoklad pro úspěšný průchod Karpat byl tak zcela narušen. Karpatsko-dukelská operace byla zahájena 8. září 1944 a setkala se prudkým nepřátelským odporem. Československé jednotky se 9. září dostaly u obce Machnowka pod soustředěnou palbu a utrpěly těžké ztráty. V dalších dnech podstupovaly těžké boje o kótu 534, avšak až 11. září se podařilo prorazit obranu obklíčeného Krosna. Do útoku byla nasazena i 2. československá paradesantní brigáda v roli pěchoty. Teprve od 25. září začal její letecký přesun na Slovensko.

Do karpatsko-dukelské operace byl 8. září 1944 nasazen 1. čs. armádní sbor. Na snímku čs. tanky na přesunu k prvním karpatským hřebenům

Terénní automobil Willys Jeep československého sboru projíždí kolem zničeného nacistického tanku Panther.

Generál Ludvík Svoboda
na pozorovatelně v Karpatech

Samohybné dělo SU-85 nasazené v bitvě o Duklu připomínalo velitele od Sokolova, Otakara Jaroše.

Karpatsko-dukelská operace

Dobytí města Dukla 20. září se účastnily i 1. a 3. čs. brigáda. Po krvavých bojích dobyli příslušníci 1. brigády 22. září opevněný vrchol Hyrowy hory a otevřeli cestu k Dukelskému průsmyku a k československé hranici. Němci začali 6. října opouštět pozice a ustupovat. Jednotky sboru v šest hodin ráno dosáhly hraničního kamene, na němž vztyčily státní vlajku. Když sovětská 38. armáda přešla 31. října do obrany u Nižného Komárniku, karpatsko-dukelská operace skončila.

Příchod čs. jednotek na československé území měl velký morální, ale i mezinárodně právní rozměr. 1. čs. armádní sbor se z exilového vojska stal armádou, bojující proti nepříteli na vlastním území. Československé vojsko však zaplatilo krvavou daň, padlo na 1 100 příslušníků sboru, 4 300 bylo zraněno a 1 000 nezvěstných.

Příslušníci 2. čs. paradesantní brigády po přiletu na povstalecké Slovensko na konci září 1944

Boje v Karpatech znamenaly překonat několik příčných horských hřebenů, na kterých měl navíc nepřítel vybudovanou kvalitní obranu. Podmínky byly všechno jiné než podmínky vhodné pro vedení útoku 1. čs. armádního sboru.

Generál J. Vedral–Sázavský, jediný československý generál, jenž padl v přímém boji, se stal obětí miny na Dukle.

Postup v Karpatech byl náročný na fyzické síly i lidské oběti. Na podzim začalo působit obtíže, zejména zásobování fronty, také počasí.

Vítězství

Jen málokteré období z naší historie bylo po roce 1948 předmětem tak úporných snah o falzifikaci a zastírání skutečných událostí jako to, které souviselo s československými vojenskými jednotkami na východní frontě. Ačkoli se Moskevské vedení Komunistické strany Československa intenzivně snažilo o získání rozhodujícího politického vlivu uvnitř jednotky, většina vojáků zůstala věrna československé vládě v exilu. Do boje proti nepříteli nastupovali vedeni masarykovými ideály a touhou bojovat za obnovu demokratického Československa, než za diktaturu proletariátu.

Naproti tomu někteří komunisté z 1. Čs. armádního sboru v SSSR se aktivně podíleli na vykonstruovaných politických procesech. Například Bedřich Reicin, náčelník vojenské zpravodajské služby, nebo Karel Vaš, který jako prokurátor a soudce vynesl desítky rozsudků smrti. Oba byli také agenty NKVD.

Dělostřelci 1. čs. armádního sboru v horách středního Slovenska na jaře 1945

Pražští povstalci na přehlídce na Pražském hradě 18. května 1945

Německý viceadmirál Frisius a jeho pobočníci před podpisem kapitulace posádky pevnosti Dunkerque ve Francii do rukou velitele Československé samostatné obrněné brigády generála Lišky, 9. května 1945

Československá samostatná obrněná brigáda z Velké Británie defilovala v Praze 30. května 1945

Přehlídka 1. čs. armádního sboru v SSSR v Praze 17. května 1945, v den po návratu exilového prezidenta Edvarda Beneše do vlasti

Vítězství

Po roce 1948 mnoho československých hrdinů obou světových válek skončilo na komunistických popravištích, v žalářích a v exilu. Mnozí z nich byli rehabilitováni až po roce 1989. Například v roce 1950 byl k dlouholetému trestu odnětí svobody odsouzen npor. Ladislav Bedřich, velitel minometné čety u Sokolova, ve vězení skončil i Josef Buršík, hrdina od Kyjeva.

1. československá smíšená letecká divize z východní fronty na přehlídce v Praze-Letňanech 1. června 1945

První odcházeli a poslední se vraceli. Přehlídka československých letců z Velké Británie před prezidentem Edvardem Benešem

Československá armáda započala odklizení pozůstatků války.

V listopadu 1945 se Československo rozloučilo se spojeneckými okupačními armádami. Na snímku odchod americké armády z Chebu

Prezident Beneš se v listopadu 1945 symbolicky rozloučil s Rudou armádou na Václavském náměstí v Praze, na závěr jejího stažení z Československé republiky.